

Заохочення до участі в обговоренні – одна з проблем при проведенні дискусії. Виконання цього завдання було можливим лише при ґрунтовній теоретичній орієнтації в аспектах предмета обговорення, достатньому рівні здібностей організувати та вести дискусію, тобто при наявності професійної компетенції. Перехід до комунікативної мовленнєвої діяльності створює позитивний настрій у групі, активізує увагу до предмета обговорення, сприяє переходу проблеми з рівня, обмеженого рамками проектної підгрупи, до рівня суспільної проблеми. Важливим моментом цього рівня є розгляд різних точок зору на проблему, пропонувану для обговорення. Студенти аналізують і синтезують взятую з тексту значеннєву інформацію. Це творча робота, спрямована на розвиток спонтанного мовлення з опорою на логічне мислення. Студенти практикуються в послідовному викладі своїх суджень. Виконання вказаного комплексу вправ вимагає опрацювання змістової і значеннєвої інформації розповіді, що забезпечує багаторазове використання лексико-граматичних одиниць при запобіганні їхнього механічного повторення.

Висновок. Отже, у процесі проведеної експериментальної роботи з текстами систематично і цілеспрямовано здійснювався розвиток цілої низки професійно значущих здібностей майбутніх учителів іноземних мов, а саме: комунікативних – під час підготовки, презентації текстів, виконання всіх видів текстової роботи; дидактичних – при розробці та проведенні відповідних текстових вправ; дослідницьких – у процесі самостійного пошуку текстів, встановлення та розв'язання проблем; рефлексійних – при аналізі та оцінюванні проведених фрагментів заняття. Крім того, студенти розвивали уміння стимулювати розумово-мовленнєву діяльність учнів, створювати умови для сприйняття і розуміння навчальної інформації, для виникнення інтересу з боку учнів до запропонованої роботи тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справ. пособие / Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько, С.И.Петрова. – 7-е изд., стер. – Минск.: Высшая школа, 2001. – 522с.
2. Авраменко Л.С. Создание учебно-речевых ситуаций на основе юмористических текстов // Иностранные языки в школе. – 1984. – № 4. – С.21-26.
3. Будько А.Ф., Леонтьева Т.П. Приемы профессионально ориентированного обучения иностранному языку в языковом вузе // Методика обучения иностранным языкам в системе непрерывного образования: Сб. науч. трудов. – Минск: Высшая школа, 1991. – С.75-81.
4. Пащук В.С. Вправи для навчання монологічного мовлення на основі автентичного художнього твору // Іноземні мови. – 2000. – № 4. – С.30-33.
5. Матвейченко В.В. Методика использования художественных текстов в обучении устной спонтанной речи // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 38-40.

УДК 378

Шека О.Г.

ВТОРИННА НОМІНАЦІЯ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ (НА ПРИКЛАДІ КОНЦЕПТУ ЛЮДИНА)

У статті розглядається вторинна номінація як мовний механізм в утворенні концептосфери. Доводиться зв'язок поняття концептосфери з когнітивними аспектами мови, мовленнєво – мислительною діяльністю людини як концепту, і також аналізується лексична система сленгу, що наочно репрезентує ціннісні орієнтири молоді людини.

The second nomination as linguistic mechanism in forming concept sphere has been analysed in the article. The relations between the notions concept sphere and cognitive linguistic

aspects, speech and mental person's activity as the concept have been proved. The lexical slang system has been analysed, which clearly represents the valuable orientation of young person.

*Слово формує світ.
Павло Мовчан.*

У сучасній лінгвістиці розгляд мовної концептосфери набуває особливої актуальності. Це питання виходить за межі традиційних лінгвістичних підходів, адже поняття концептосфери тісно пов'язане з когнітивними аспектами мови, мовленнєво-мисленнєвою діяльністю людини, а відтак із особливостями складання „картини світу” як конкретною особистістю, так і цілим мовним колективом. Українські науковці (Жабрюк О.А., Манакін В.М., Приходько А.М., Селіванова О.О. та ін.) активно досліджують концептуальні системи різних мовних рівнів. Однак частіше в коло інтересів потрапляє кодифікована мова, в той час як мовна периферія залишається поза увагою. Ігнорування цього питання призводить до появи „білих плям” у загальномовній концептосфері, адже соціальні діалекти, і насамперед молодіжний сленг, не тільки реалізують комунікативні потреби певної групи, а й вирішують різні психологічні завдання, пов'язані з самоідентифікацією, розмежуванням світу на „чужих” і „своїх”. Окрім того, лексична система сленгу наочно репрезентує ціннісні орієнтири молоді людини, світ її захоплень, актуалізує найважливіші фрагменти картини світу.

Концептуальний метод є найдоцільнішим, коли йдеться про дослідження субкультури крізь мовну призму, осмислення загальнолюдських ідеалів певним мовним колективом.

Об'єктом нашого дослідження є роль вторинної номінації як мовного механізму в утворенні концептосфери.

Джерельною базою для статті слугує „Словник українського жаргону” Лесі Ставицької [6].

У центр концептуальної системи молодіжного сленгу не випадково поставлено концепт ЛЮДИНА. Багато дослідників, зокрема Н. Д. Арутюнова розглядають визначення статусу поняття людина як одне з основних завдань концептуального аналізу [1: 325]. Не слід забувати і про засадний принцип когнітивістики – антропоцентричність (людина як міра всіх речей).

Одним із найпродуктивніших шляхів поповнення системи молодіжного сленгу є вторинна номінація лексем літературної мови. Акцент на цьому способі зумовлений його активністю: „Більшість одиниць сленгу – це літературні одиниці, що набули особливого значення” [2: 225]. Відомо, що не менше третини жаргонізмів виникають як вихідні переносні значення слів, основні значення яких є літературними [4: 35].

На його користь свідчить і той факт, що межі між літературною мовою і сленгом є доволі розмитими, особливо це стосується таких функціональних стилів, як публіцистичний, розмовний та художній. Ось кілька прикладів із часопису студентів „Дзига”: *наїзди, підколювати, фіолетово, пертисся* тощо. Це дозволяє говорити про взаємопроникненість одиниць літературної мови та сленгу і навпаки. В процесі „запозичення” лексем відбуваються семантичні процеси, пов'язані з переосмисленням, втратою звичних семантичних зв'язків, функціональної прикріпленості тощо. В результаті цього не стільки „стара” зовнішня оболонка наповнюється новим значенням, скільки моделюється відмінна концептуальна система. Нові номінативні одиниці є свідченням не так процесу називання (позначення) явищ об'єктивної дійсності, як відтворенням загального когнітивно-семантичного континууму, розчиненого у різних мовних підсистемах. Структура найменування демонструє адекватність передачі інформації, актуальність певних ознак, оцінку денотата тощо.

Отже, процеси вторинної номінації детермінуються не тільки лінгвальними факторами, беручи до уваги навіть такі поняття як мовне оточення і мовна мода. Підвищена оцінність та експресивність сленгових лексем, отриманих в результаті вторинної номінації, були б неможливі без лінгвокреативних здібностей молоді, її творчого характеру.

Потрапляючи до системи сленгу, літературні одиниці проходять крізь глибинні когнітивні процеси, що відкривають нові потенції у розвитку значення. Автори номінацій (соціальна група або її окремий представник) поєднують ознаки понятійних структур, що часом далекі одне від одного. Але скрізь цю непрозорість можна побачити схожість, точки дотику між мотиватором і мотивованим словом. У системі сленгу найчастіше діє правило: чим яскравіше та зухваліше буде такий зв'язок, тим більше шансів має номінація увійти до молодіжного узусу. Ось кілька лексем із „затемненою” етимологією: *ботинок* (сленг) – директор школи (літ.), *підошва* (сленг) – вчителька (літ.), *фазан* (сленг) – підліток (літ.) тощо.

Потреба у вторинній номінації в системі сленгу з'являється не тільки через необхідність найменування денотата, що не має свого словникового оформлення. Вирішальну роль відіграє потреба стисло і яскраво висловити свої думки, поєднавши номінативну і експресивну функції. Зазначимо, що переосмисленню підлягають найчастотніші понятійні сфери, що відбивають пріоритети молоді, серед яких перше місце посідає концепт ЛЮДИНА.

Найактивнішими донорськими зонами для його формування в системі сленгу стають концепти ТВАРИНА та РІЧ. Використання їх як мотиваторів зумовлено аналогізацією рис людини, її розумових здібностей, частин тіла з понятійними структурами цих сфер. Із великої кількості ознак кожного концепту найчастіше обираються такі, що знижують статус людини, роблять акцент на її негативних якостях, зневажливо, іронічно оцінюють її діяльність. Наприклад, кореляція концепту ЛЮДИНА із зазначеними концептами породила в системі сленгу багатий зоонімічно-синонімічний ряд номінацій дівчини, жінки – *жаба*, *зозуля*, *крокодил*, *криса*, *курка*, *риба* і т.д.

Як справедливо зазначає О. О. Селіванова, „конекція концепту ЛЮДИНА з концептом ТВАРИНА диференціює найменування людини в залежності від архетипічної модусності тварин” [5: 172]. Наприклад, у номінаціях дівчини: *свиня*, *бичка*, *алігатор* – негативна оцінка, *курочка*, *телечка* – позитивна. Хоча зазначимо, що лексем із позитивним та нейтральним забарвленням набагато менше. Зооморфізми мають ясну форму, чітку мотивованість, зумовлену багаторічними спостереженнями за характерними рисами, поведінкою тварин.

Формування концепту шляхом вторинної номінації має різні мотиваційні схеми. Найчастіше це зближення концептів на основі кількох суміжних ознак або гештальтних різновидів, „заснованих на конекціях асоціативно-термінальної частини когнітивної моделі із зоровими, слуховими та іншими образами, уявленнями, відчуттями на основі співположення двох ментально-психоетичних комплексів” [5: 174].

Уподібнення концептів на основі суміжних понять стало основою для таких номінацій:

Клешня (сленг) – *рука* (літ.) (конекція предиката *кліщевидна кінцівка ракоподібних* з терміналами *брати*, *хапати* із концептосфери ЛЮДИНА);

Фасад (сленг) – *обличчя* (літ.) (предикат *передній бік будівлі* трансформується в згрубіле найменування обличчя людини).

Матрас (сленг) – *людина у смугастій одежі* (літ.) (предикат *малюнок, колір постільної білизни* переходить в найменування одягу людини).

Для сленготворення характерна аналогізація цілісних понять з іншими предметними сферами, наприклад зоровими враженнями: *макаронина* – дуже худа дівчина, *батареї* – ребра, *удаг* – довготелесий чоловік, *казан* – голова, або слуховими: *хахальник* – рот, *свистіти* – підключати комп'ютер до Інтернет за допомогою модема та ін.

Отже, в системі молодіжного сленгу понятійне наповнення концепту ЛЮДИНА значно ширше і багатоаспектніше, ніж ті характеристики, які лягли в основу стандартизованого поняття. Спостереження доводять, що носії сленгу доволі вільно формують цей концепт, включаючи до його складу чимало знижених ознак та суб'єктивно спрощених уявлень. Серед семантичних множителів концепту ЛЮДИНА в системі сленгу

переважають поняття „злість”, „підлість”, „слабкість”, „потворність”, що свідчить про знижене ставлення до людської особистості носіїв молодіжної субмови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека.-М.:Языки русской культуры, 1995. – С.325.
2. Зацний Ю.А. Развитие словникового склада сучасної англійської мови.-Запоріжжя: ЗДУ, 1998. – 431с.
3. Маккормак Э. Когнитивная теория метафоры // Теория метафоры. Сборник. Общ. ред. Н.Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – М.:Прогресс, 1990. – С. 358-386.
4. Розина Р.И. Семантические процессы при образовании жаргона // Ермакова О.П., Земская Е.А., Розина Р.И. Слова, с которыми мы все встречались. Толковый словарь общего жаргона.-М.: Азбуковник, 1999. – С. 35.
5. Селиванова Е.А. Когнитивная ономазиология – К.: Украинский филологический центр.- 2000. – 248 с.
6. Ставицька Л. Український жаргон. Словник. – К.:Критика, 2005. – 494 с.

УДК 378.14

Щолок О.Б.

ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ У ПРОЦЕСІ САМООСВІТИ

Провідним завданням сучасної вищої школи є формування особистості, здатної до самоосвіти впродовж життя. У статті визначаються характеристичні ознаки і виокремлюються структурні компоненти компетентності самоосвіти. Аналізується потенціал інформаційно-навчального середовища як чинника формування компетентності самоосвіти у майбутніх фахівців.

The main aim of a modern post-secondary education is to form the personality, capable to the self-education during the whole life. The article deals with the characteristic features and structural components of a self-educational competence. The potential of the information-educational environment as a factor of formation of a self-educational competence of future specialists is analyzed.

Постановка проблеми. Головною метою підготовки фахівця у соціально-економічних умовах інформаційного суспільства стає не отримання кваліфікації у вибраній вузько спеціальній сфері, а набуття і розвиток певних компетентностей, які мають забезпечити можливість його адаптації в умовах динамічного розвитку сучасного світу. Знання виступають лише потенціалом, яким має володіти випускник вищого навчального закладу, а головним результатом освітньої підготовки є забезпечення ефективності його діяльності в конкретних умовах, тому одним із напрямів модернізації освіти є запровадження та реалізація компетентнісного підходу у навчанні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень дозволяє дійти висновку, що компетентнісний підхід в освіті сьогодні активно обговорюється та висвітлюється у працях як закордонних, так і вітчизняних вчених: Е. Ф. Зеєра, І. А. Зимньої, В. А. Кальпея, О. В. Овчарук, Дж. Равена, С. А. Ракова та ін. Використанню нових інформаційних технологій у навчальному процесі присвячені роботи Л. І. Білоусової, В. П. Безпалька, Д. Х. Джодасена, О. М. Довгялла, Ю. І. Машбиця, Є. С. Полата та ін. Окремі аспекти самоосвітньої діяльності в умовах інформатизації навчального процесу вивчали А. Л. Андреев, Е. А. Ганін, Г. Н. Серіков, Е. А. Шукліна та ін. Разом з тим ціла низка питань залишається на цей час малодослідженою: розгляд сутності компетентності самоосвіти і